
DANSKERNES ALKOHOLVANER

Dette afsnit belyser danskernes alkoholvaner, herunder kønsforskelle og sociale forskelle i alkoholforbrug, gravides alkoholforbrug samt danskernes begrundelser for at drikke eller ikke at drikke alkohol.

Oplysninger stammer fra følgende undersøgelser:

- Den Nationale Sundhedsprofil (16 år og derover)
- Rapport om Alkoholforbrug blandt gravide (ingen aldersrestriktioner)
- Data fra Landspatientregisteret (15 år og derover)
- Rusmidler i Danmark (15-79 år)

Generelle tendenser

Fra 2010 til 2013 ses generelt et fald i danskernes alkoholforbrug:

- En mindre andel drikker over lavrisikogrænsen
- En mindre andel drikker over højrisikogrænsen
- En mindre andel har drukket alkohol inden for den sidste uge
- Udviklingerne er særligt udtalte for unge mænd
- Andelen af gravide, der drikker alkohol efter konstateret graviditet, er faldet markant de sidste 15 år.

Hvor stammer data fra?

Viden om danskernes alkoholvaner og -forbrug indhentes gennem nationale befolkningsundersøgelser. Den største undersøgelse af danskernes sundhed og trivsel er Den Nationale Sundhedsprofil, der er gennemført i 2010 og 2013. Fremover vil den blive gennemført hvert fjerde år.

Sundhedsstyrelsens udmeldinger for voksnes indtagelse af alkohol:

- Intet alkoholforbrug er risikofrit for dit helbred
- Drik ikke alkohol for din sundheds skyld
- Du har en lav risiko for at blive syg på grund af alkohol ved et forbrug på 7 genstande om ugen for kvinder og 14 for mænd (lavrisikogrænsen)
- Du har en høj risiko for at blive syg på grund af alkohol, hvis du drikker mere end 14/21 om ugen (højrisikogrænsen)
- Stop før 5 genstande ved samme lejlighed
- Er du gravid – undgå alkohol. Prøver du at blive gravid – undgå alkohol for en sikkerheds skyld
- Er du ældre – vær særlig forsigtig med alkohol

3.1 ALKOHOLFORBRUG

– resultater fra Den Nationale Sundhedsprofil (16 år og derover)

Drikker ikke alkohol

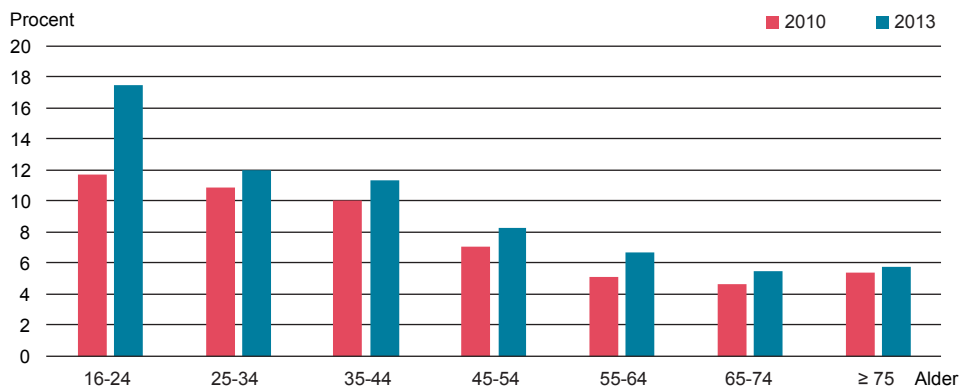
I 2013 er der 12 % af befolkningen, som ikke drikker alkohol jævnligt (7). Således har 10 % mænd og 14 % kvinder ikke drukket alkohol inden for en typisk uge.

Fra 2010 til 2013 ses i alle aldersgrupper en stigende andel, der ikke drikker alkohol i en typisk uge, og det gælder for både mænd og kvinder. Udviklingen er særlig markant for de unge mænd og kvinder, hvor andelen er steget signifikant fra henholdsvis 11,7 % til 17,5 % blandt de unge mænd og fra 13,3 % til 17 % blandt de unge kvinder.

I 2013 oplyser 8 % mænd og 16 % kvinder, at de ikke havde drukket alkohol inden for det sidste år. I perioden 2010 til 2013 er der sket en stigning i denne andel for mænd i alderen 16-64 år, og stigningen er signifikant blandt mænd i alderen 25-34 år og 45-54 år. Andelen af mænd over 64 år, der ikke har drukket alkohol det sidste år, er imidlertid faldet.

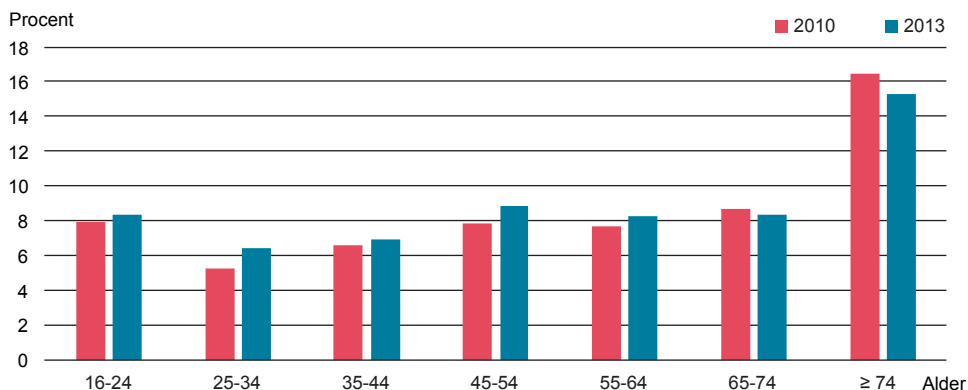
For kvinderne ses udelukkende i aldersgruppen 16-24 år en signifikant stigning i andel, der ikke har drukket alkohol det seneste år. Andelen af ældre kvinder på 65 år og derover, der ikke har drukket alkohol det seneste år, er derimod faldet signifikant fra 2010 til 2013, jævnfør figur 3.1A og B samt 3.2A og B.

FIGUR 3.1A. Andel mænd, der ikke har drukket alkohol i en typisk uge fordelt på aldersgrupper, 2010 og 2013. Procent.

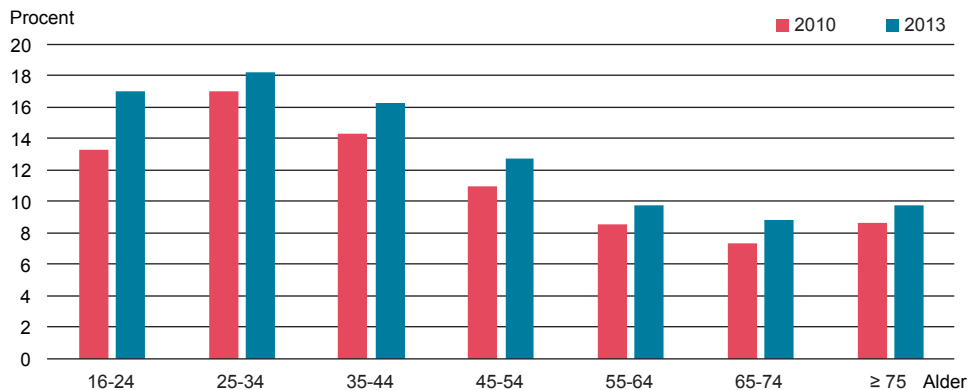
Kilde: Den Nationale Sundhedsprofil 2013.

FIGUR 3.1B. Andel mænd, der ikke har drukket alkohol den seneste år fordelt på aldersgrupper, 2010 og 2013. Procent.

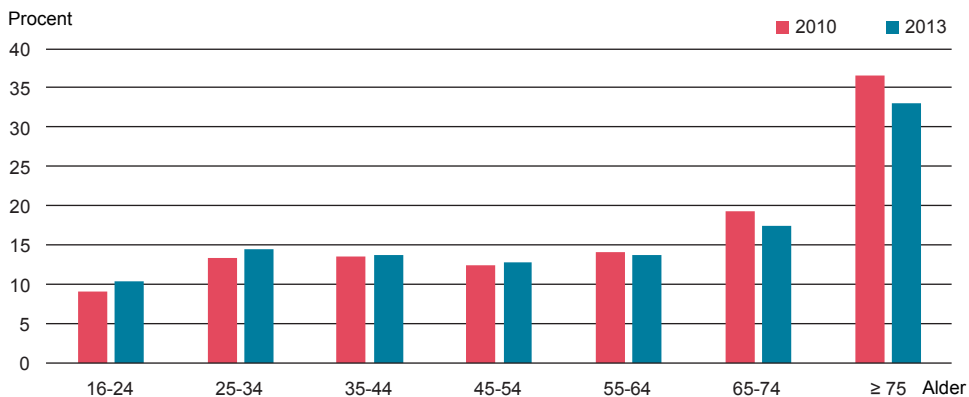
Kilde: Den Nationale Sundhedsprofil 2013.

FIGUR 3.2A. Andel kvinder, der ikke har drukket alkohol i en typisk uge fordelt på aldersgrupper, 2010 og 2013. Procent.

Kilde: Den Nationale Sundhedsprofil 2013.

FIGUR 3.2B. Andel kvinder, der ikke har drukket alkohol det seneste år fordelt på aldersgrupper, 2010 og 2013. Procent.

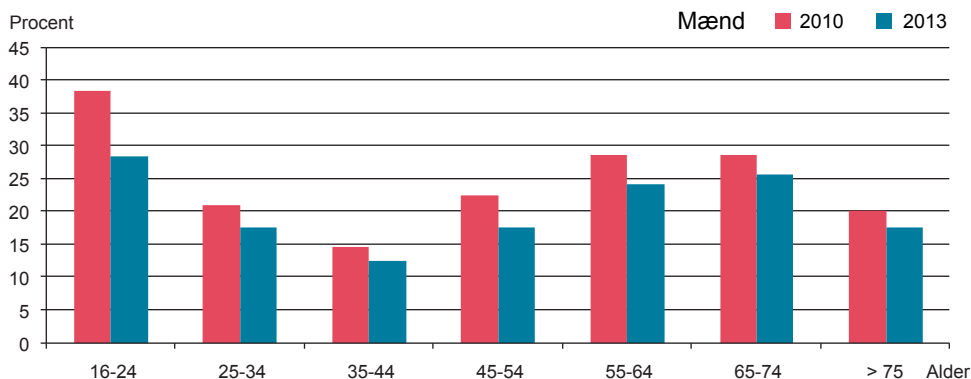

Kilde: Den Nationale Sundhedsprofil 2013.

Drikker over lavrisikogrænsen for alkoholindtagelse

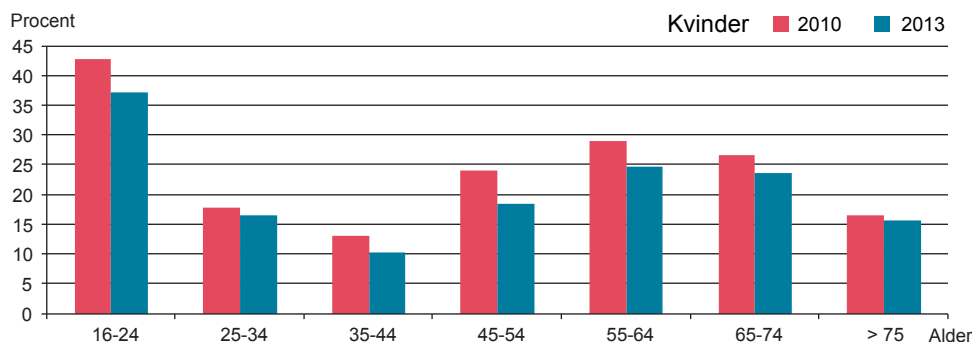
I 2013 drak 20,6 % af befolkningen over lavrisikogrænsen for alkoholindtagelse i løbet af en typisk uge. Det er et fald i forhold 2010, hvor 24,3 % drak over lavrisikogrænsen. Faldet ses i alle aldersgrupper og for begge køn. For mænd er dette fald signifikant for alle aldersgrupper, mens det for kvinder ikke er signifikant for aldersgrupperne 25-34 år og over 74 år.

FIGUR 3.3A. Andel, der overskrider Sundhedsstyrelsens lavrisikogrænse for alkoholindtagelse i løbet af en typisk uge fordelt på aldersgrupper, mænd, 2010 og 2013. Procent.

Kilde: Den Nationale Sundhedsprofil 2013.

FIGUR 3.3B. Andel, der overskrider Sundhedsstyrelsens lavrisikogrænse for alkoholindtagelse i løbet af en typisk uge fordelt på aldersgrupper, kvinder, 2010 og 2013. Procent.

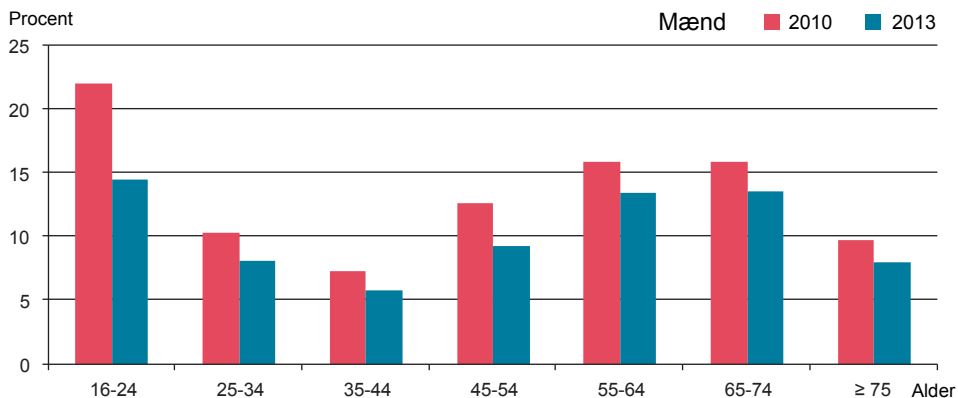

Kilde: Den Nationale Sundhedsprofil 2013.

Drikker over højriskgrænsen for alkoholindtagelse

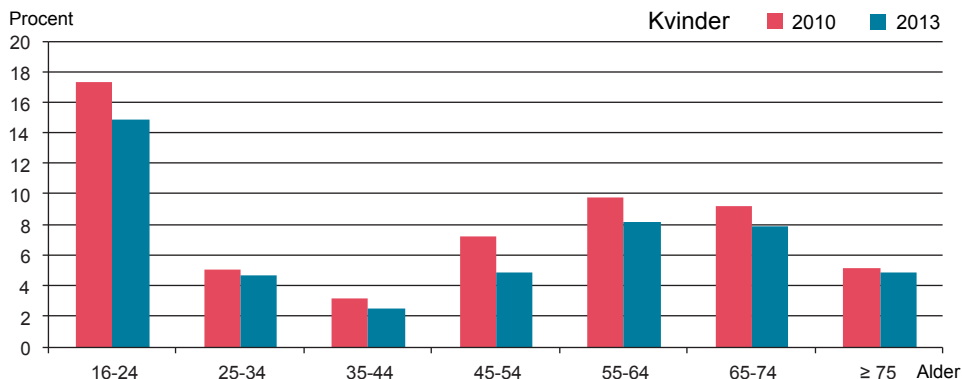
I 2013 drak 8,5 % af befolkningen over højriskgrænsen for alkoholindtagelse i løbet af en typisk uge. Det er et fald siden 2010, hvor 10,6 % drak over højriskgrænsen. Især blandt de 16-24-årige mænd er der sket et fald fra 22 % i 2010 til 14,4 %. Faldet fra 2010 til 2013 er signifikant for alle aldersgrupper blandt mænd. Der ses også et fald i alle aldersgrupper for kvinderne, men faldet er ikke signifikant hvad angår aldersgrupperne 25-34-årige samt for kvinder over 74 år.

FIGUR 3.4A. Andel, der drikker over højriskgrænsen for alkoholindtagelse i løbet af en typisk uge fordelt på aldersgrupper, mænd, 2010 og 2013. Procent.

Kilde: Den Nationale Sundhedsprofil 2013.

FIGUR 3.4B. Andel, der drikker over højriskgrænsen for alkoholindtagelse i løbet af en typisk uge fordelt på aldersgrupper, kvinder, 2010 og 2013. Procent.

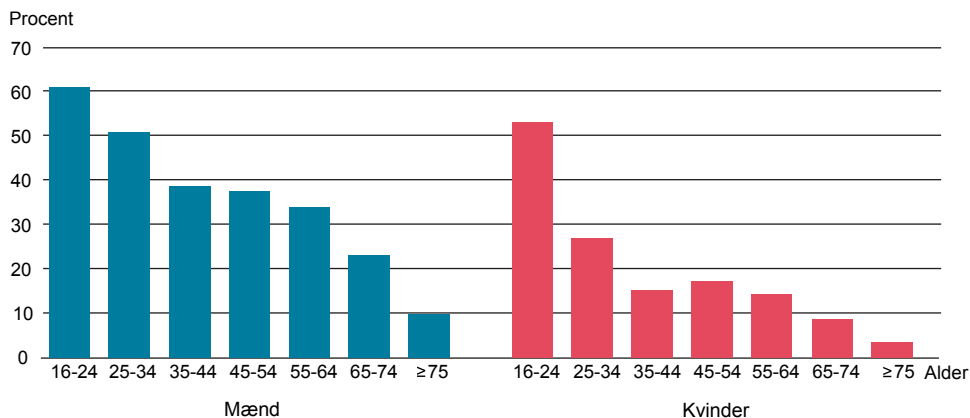

Kilde: Den Nationale Sundhedsprofil 2013.

Fem eller flere genstande ved samme lejlighed

I 2013 har 29,5 % af befolkningen jævnligt (hver måned) indtaget fem eller flere genstande ved samme lejlighed (udgør en særlig helbredsrisiko). Andelen er markant større for mænd end kvinder (38,8 % for mænd mod 20,6 % for kvinder). Andelen falder generelt med alderen og er i alle aldre større hos mænd end hos kvinder. Ikke overraskende er andelen størst hos de 16-24-årige, hvor 61 % af de 16-24 årige mænd jævnligt drikker fem eller flere genstande ved samme lejlighed og tilsvarende 53 % af 16-24-årige kvinder.

FIGUR 3.5. Andel, der jævnligt (hver måned) drikker fem eller flere genstande ved samme lejlighed fordelt på køn og forskellige aldersgrupper, 2013. Procent.

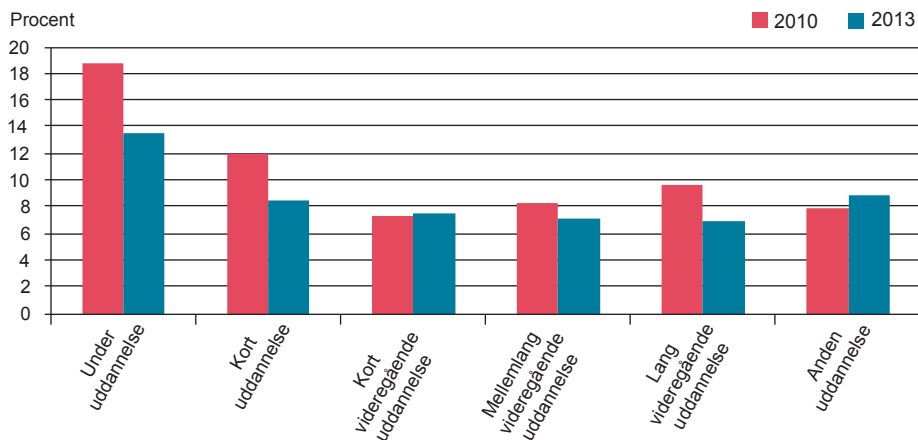

Kilde: Den Nationale Sundhedsprofil 2013.

3.2 SOCIALE FORSKELLE I ALKOHOLFORBRUG

Der er ikke store sociale forskelle i forhold til at drikke over højrisikogrænsen, bortset fra gruppen, der er under uddannelse, hvor andelen, der drikker over højrisikogrænsen, er betydeligt større end for de øvrige uddannelsesgrupper.

FIGUR 3.6. Andel, der drikker over højrisikogrænsen for alkoholindtagelse i løbet af en typisk uge fordelt på uddannelsesniveau, 2010 og 2013. Procent.

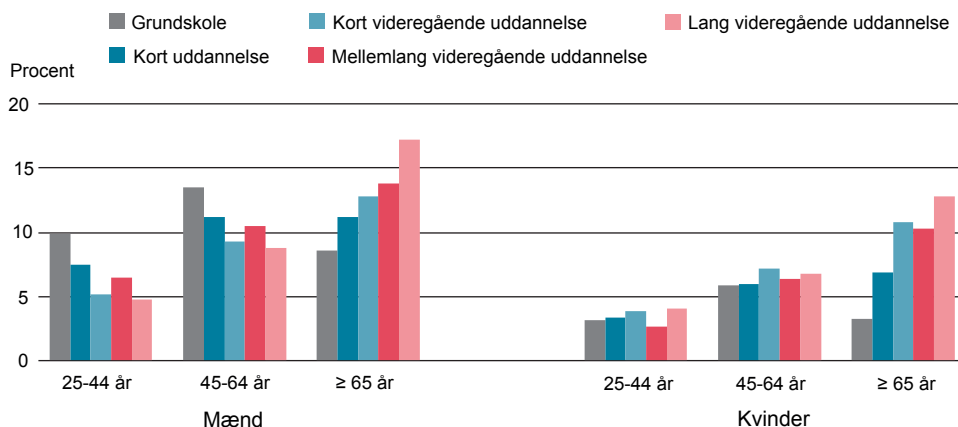
Kilde: Den Nationale Sundhedsprofil 2013.

Bemærk: Da opgørelsen fordelt på uddannelsesniveau er forskellig fra 2010 og 2013, er det ikke muligt at sammenligne kategorierne grundskole og ingen erhvervsuddannelse. Disse fremgår derfor ikke af figuren.

Det fald, der er sket i andelen, der drikker over højrisikogrænsen for alkoholindtagelse, findes inden for alle uddannelsesgrupper, bortset fra grupper med kort videregående uddannelse og anden uddannelse, hvor andelen er uforandret fra 2010 til 2013. Faldet, der ses for grupperne: Under uddannelse, kort uddannelse og lang videregående uddannelse, er alle signifikante.

I forhold til at drikke over højrisikogrænsen og uddannelseslængde er der forskel mellem kønnene. Blandt de yngre mænd (25-44 år) er andelen, der drikker over højrisikogrænsen, højere blandt de kortest uddannede sammenholdt med de længere uddannede, hvorimod det er modsat for de ældste (65 år og derover) mænd, hvor det er de længst uddannede, der har den største andel, som drikker over højrisikogrænsen. For kvinder er der ingen tydelige forskelle i andelen, der drikker over højrisikogrænse i aldersgrupperne 25-44 år og 45-64 år. Men for kvinder på 65 år og derover er det de længst uddannede, der har den højeste andel, der drikker over højrisikogrænsen.

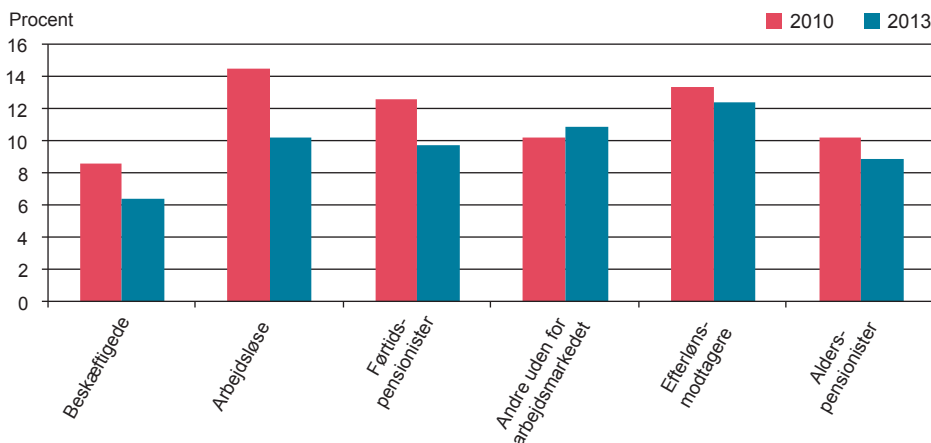
FIGUR 3.7. Andel, der overskrider Sundhedsstyrelsens højriskogrænse for alkoholindtagelse i løbet af en typisk uge fordelt på køn og forskellige alders- og uddannelsesgrupper, 2013. Procent.

Kilde: Den Nationale Sundhedsprofil 2013.

Når det gælder beskæftigelse, er andelen, der drikker over højriskogrænsen, klart mindst for de, der er i beskæftigelse. I 2013 drak 6 % af denne gruppe over højriskogrænsen. Andelen, der drikker over højriskogrænsen blandt arbejdsløse, førtidspensionister, efterlønsmodtagere og alderspensionister varierer fra 9 % -12 %. Efterlønsmodtagere og arbejdsløse er de grupper, der har de højeste andele, som drikker over højriskogrænsen. Da den erhvervsmæssige stilling er opgjort forskelligt i 2010 og 2013, er det ikke muligt at se på udviklingen over tid.

FIGUR 3.8. Andel, drikker over højriskogrænsen for alkoholindtagelse i løbet af en typisk uge fordelt på beskæftigelse, 2010 og 2013. Procent.

Kilde: Den Nationale Sundhedsprofil 2013.

3.3 METODE OG METODEOVERVEJELSER

Den Nationale Sundhedsprofil 2013 (7) giver et overblik over voksne danskeres sundhed, sygelighed og trivsel. Undersøgelsen belyser blandt andet alkoholforbrug og -vaner og giver et billede af de senere års udvikling indenfor området ved at inddrage data fra den første sundhedsprofilundersøgelse, der blev foretaget i 2010.

Dataindsamlingen i 2013 baserer sig på et spørgeskema, som blev udsendt til 300.450 borgere på 16 år eller derover. I alt svarede 162.283 borgere (54 % af de adspurgte).

I undersøgelser som denne er det af stor betydning for resultaterne, at svarpersonerne ligner den øvrige befolkning så meget som muligt med hensyn til køn, alder, uddannelse og andre sociodemografiske karakteristika. En afvigelse svækker undersøgelsens konklusioner. Denne problemstilling er løst i Den Nationale Sundhedsprofil ved en opregning af data (en såkaldt vægtning for non-response).

For begge køn var den laveste besvarelsesprocent blandt de 16-24-årige (henholdsvis 34 % for mænd og 48 % for kvinder). Generelt var besvarelsesprocenten 50 % for samtlige mænd og 58 % for samtlige kvinder.

I spørgeskemaundersøgelser som denne må det forventes, at personer med et meget stort alkoholforbrug ikke er så tilbøjelige til at deltage i undersøgelsen. Personer med meget stort alkoholforbrug, herunder personer med alkoholafhængighed, forventes derfor at være underrepræsenterede. Et forhold, som vægtningen af data ikke kan kompensere helt for.

3.4 KVINDERS ALKOHOLFORBRUG I GRAVIDITETEN – resultater fra rapport vedrørende gravides alkoholforbrug (ingen aldersrestriktioner)

Sundhedsstyrelsen udmeldinger for gravide om alkohol

- Er du gravid – undgå alkohol.
- Prøver du at blive gravid – undgå alkohol for en sikkerheds skyld.

I en endnu upubliceret undersøgelse fra Københavns Universitet er alkoholforbruget blandt gravide og kvinder i den fertile alder opgjort (8).

Undersøgelsen viser, at alkoholforbruget blandt gravide generelt er lavt, og at det er faldet i løbet af de sidste 15 år:

- I 2013 oplyste gravide i 12. graviditetsuge om deres alkoholforbrug, og:
 - 83 % havde et alkoholforbrug på 0 genstande pr. uge
 - 16 % havde et alkoholforbrug på 0-1 genstande pr. uge
 - 1 % havde et alkoholforbrug på en eller flere genstande pr. uge

- Andelen af gravide, der i 12. graviditetsuge angav et ugentligt forbrug på 0 genstande pr. uge, steg fra 31 % til 83 % i perioden 1998 til 2013 med den største stigning i begyndelsen af perioden.
- I 2013 havde 40 % af gravide i tredje graviditetsuge (dvs. ved graviditetens indtræden) drukket fem eller flere genstande ved samme lejlighed mindst en gang, 24 % havde haft en episode og 16 % havde to eller flere episoder, hvor de drak mere end fem genstande.
- Andelen, der havde haft mindst en episode med alkoholindtag på fem eller flere genstande ved samme lejlighed (i tredje graviditetsuge), faldt fra 56 % i 2000 til 40 % i 2013.
- Andelen af gravide, der har indtaget fem eller flere genstande ved samme lejlighed, falder markant med stigende graviditetens længde, med et betydeligt fald i begyndelsen af graviditeten.

3.5 GRAVIDES KONTAKT TIL SUNDHEDSVÆSEN OM ALKOHOLBRUG – data fra Landspatientregisteret (15 år og derover)

I 2013 havde knap 80 kvinder kontakt med sygehus på grund af alkoholforbrug i graviditeten. Kvinderne havde en gennemsnitsalder på 28 år.

3.6 ÅRSAGER TIL AT DRIKKE/IKKE DRIKKE ALKOHOL – resultater fra Rusmidler i Danmark 2013 (15-79 år)

I 2011 har Center for Rusmiddelforskning gennemført en landsdækkende befolkningsundersøgelse vedrørende rusmidler i Danmark. Undersøgelsen belyser blandt andet forbrug, holdninger og livsstil hos de 15-79-årige (9). I alt deltog 5.133 personer i undersøgelsen, hvilket svarer til 64 % af de, der var inviterede til at deltage.

Grunde til at drikke alkohol

Begrundelserne for at drikke alkohol er især smagen af alkohol (81 %) og ønsket om at komme i stemning (52 %). Derudover angav deltagerne som de hyppigste årsager til ofte eller af og til at drikke alkohol:

- For at blive beruset (24 %)
- For at stresses af (18 %)
- For at komme i kontakt med andre (12 %)
- For at glemme problemer (6 %)

Grunde til ikke at drikke alkohol

Undersøgelsen belyser også begrundelser for ikke at drikke alkohol. I alt er der 407 ud af i alt 5.133 deltagere, som ikke drak alkohol eller kun drak en meget lille mængde i løbet af det sidste år. Lidt over halvdelen af de 407, som ikke drak alkohol eller drak meget lille mængde, angiver "ikke at have lyst" som grund til at afholde sig fra alkohol. Derudover var de hyppigste begrundelser:

- Ikke at være interesseret (34 %)
- Ikke at kunne lide smagen (29 %)
- At det er usundt (23 %)
- Det er imod min religion (21 %)
- Kan ikke lide at blive påvirket (16 %)

Flere mænd end kvinder angiver, at det ikke passer med deres livsstil, eller at de tidligere har drukket for meget, hvorimod kvinder oftere end mænd angiver, at de ikke kan lide smagen.

Der er signifikante forskelle i aldersgruppernes begrundelser for ikke at drikke, fx angiver de yngste (15-29-årige) oftere, at de ikke drikker, fordi det er usundt eller på grund af deres religion. Det er især de 46-64-årige, der giver som begrundelse for at afholde sig fra alkohol, at de tidligere har drukket for meget. De 65-79-årige angiver også denne årsag, ligesom de fx begrundet fravalget med, at de indtager medicin, der ikke er forenelig med alkoholindtagelse, og at de dårligere tåler alkohol.